

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Dorota Szczerbiak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego
w sprawie **R. R.**

skazanego z art. 148 § 2 pkt. 2 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 11 grudnia 2024 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 23 listopada 2023 r., sygn. akt VIII AKa 47/23

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie

z dnia 16 lutego 2022 r., sygn. akt V K 144/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

[J.J.]

Jarosław Matras

Marek Pietruszyński

Włodzimierz Wróbel

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 16 lutego 2022 r. (sygn. akt V K 144/21) R. R. został uznany winnym popełnienia przestępstwa z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w zb. z art. 280 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., za które wymierzono mu karę 25 lat pozbawienia wolności. Wyrok ten został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 listopada 2023 r. (sygn. akt VIII AKa 47/23).

Od powyższego wyroku kasację wniósł obrońca skazanego, zarzucając orzeczeniu *„rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:*

1. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. poprzez nienależytą obsadę Sądu Apelacyjnego w Warszawie, VIII Wydział Karny, który w dniu 23 listopada 2023 roku wydał zaskarżony wyrok. W składzie sądu zasiadali m.in. sędziowie: X. Y., X.1 Y.1, X.2 Y.2 oraz X.3 Y.3, czyli sędziowie powołani na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3). Wadliwość procesu powołania ww. sędziów mogła mieć bezpośrednie przełożenie na naruszenie standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych UE oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności;

2. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 436 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k.”

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Prokurator wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna co do zarzutu nr 1, co było wystarczające dla uchylenia orzeczenia. Rozpoznanie zarzutu nr 2 w tej sytuacji byłoby przedwczesne.

Jak wielokrotnie wskazywano w orzecznictwie polskiego Sądu Najwyższego, a także w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, problem dotyczący niezależności polskich sądów i ich odpowiedniej struktury ma charakter systemowy. Kwestia ta szczególnie nabiera znaczenia, gdy konkretni sędziowie swoją karierę orzeczniczą zaczynali lub kontynuowali w oparciu o decyzje Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018.3). Dotyczy to zwłaszcza sędziów, którzy brali aktywny udział we wspieraniu tzw. „reform” wymiaru sprawiedliwości po roku 2015 i utożsamiali się z wyrażanymi przez ówczesnie rządzących kierunkami zmian.

Problem ten nabiera dodatkowego znaczenia w przypadku sędziów, którzy uczestniczyli w procedurze powołania przez niekonstytucyjny organ, jakim jest wspomniana Rada, a także przyjmowali stanowiska z rąk Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego. Działania te prowadziły do jawnego wspierania decyzji, które były jednoznacznie uznawane przez sądy międzynarodowe za naruszające gwarancje prawa do niezależnego sądu ustanowionego ustawą. Ich kariery w strukturze sądownictwa powszechnego, a nawet w Sądzie Najwyższym, były nietypowe, ponieważ awanse do sądów wyższych instancji lub na stanowiska funkcyjne miały bezprecedensowo szybki charakter.

W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r. (sygn. I KZP 2/22, OSNK 2022, z. 6, poz. 22) podkreślono, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) nie jest organem tożsamym z konstytucyjnym organem, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności art. 187 ust. 1. W uchwale tej zaakcentowano również konieczność uwzględnienia stopniowości kryteriów doboru sędziów do sądów różnych szczebli, gdzie surowsze wymagania dotyczą sędziów ubiegających się o awans do sądów

wyższej instancji. To prowadzi do potrzeby oceny w ramach testu niezawisłości konkretnych sędziów, uwzględniając takie okoliczności, jak: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej i objęcia ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS dotyczących danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów oraz to, czy kandydat w ogóle miał kontrkandydata, czy też był jedyną osobą uczestniczącą w danym konkursie.

Taka ocena dotyczy również przypadku sędziego X.2 Y.2. Jak wynika z dostępnych informacji, a zwłaszcza z uchwały nr [...] z dnia [...] 2021 r. Krajowej Rady Sądownictwa, która przedstawiła Prezydentowi RP wniosek o powołanie X.2 Y.2 na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie, jego kariera w wymiarze sprawiedliwości po 2015 r. nabrała tempa w sposób ponadstandardowy.

Jego kariera zawodowa rozpoczęła się postanowieniem Prezydenta RP z dnia [...] 2005 r., którym X.2 Y.2 został powołany na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie.

Z dniem 13 września 2017 r. został powołany na stanowisko Wiceprezesa Sądu Okręgowego w Warszawie na okres sześciu lat. Decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2017 r., od 1 października 2017 r., został delegowany do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Okręgowym w Warszawie, gdzie orzekał w XVIII Wydziale Karnym.

Równolegle, 6 marca 2018 r., został wybrany przez Sejm RP na członka Krajowej Rady Sądownictwa na czteroletnią kadencję. Od 27 kwietnia 2018 r. do 18 lutego 2020 r. pełnił funkcję Wiceprzewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa. Został także członkiem Rady w kolejnej kadencji.

Decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 maja 2018 r. został delegowany do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, począwszy od 17 maja 2018 r., na czas pełnienia funkcji Wiceprezesa Sądu Okręgowego w Warszawie. Orzekał tam w II Wydziale Karnym.

X.2 Y.2 był także członkiem komisji egzaminacyjnych do przeprowadzania egzaminu radcowskiego w latach 2016-2019 oraz w 2021 roku. W 2018 roku zasiadał również w komisji II stopnia ds. odwołań od wyników egzaminu radcowskiego.

Po złożeniu rezygnacji z funkcji Wiceprezesa Sądu Okręgowego w Warszawie z dniem 1 lutego 2021 r. został delegowany na czas nieokreślony do orzekania w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, gdzie kontynuował pracę w II Wydziale Karnym. Dodatkowo, od 2 lutego 2021 r. pełnił obowiązki głównego specjalisty w Dziale Badań i Analiz Ośrodka Szkolenia Ustawicznego i Współpracy Międzynarodowej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie.

Ubiegał się także o stanowisko w Izbie Dyscyplinarnej przy Sądzie Najwyższym. Uchwałą nr [...] z dnia [...] 2020 r. Krajowa Rada Sądownictwa przedstawiła Prezydentowi RP wniosek o powołanie X.2 Y.2 na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, jednak ostatecznie do powołania nie doszło.

Mimo że Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie na posiedzeniu 8 listopada 2021 r. negatywnie zaopiniowało kandydaturę X.2 Y.2 (oddając 2 głosy "za", przy 3 głosach "przeciw" i 1 głosie "wstrzymującym się"), uchwałą nr [...] z dnia [...] 2021 r. Krajowa Rada Sądownictwa przedstawiła go Prezydentowi RP do powołania na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. Prezydent go powołał. Rada, której członkiem był również sędzia Y.2, uznała negatywną opinię Kolegium za niemiarodajną, wskazując na wysokie umiejętności zawodowe kandydata oraz jego dorobek naukowy.

Działania sędziego X.2 Y.2 w różnych rolach, zarówno orzeczniczych, jak i funkcyjnych (w tym członkostwo w nowej Krajowej Radzie Sądownictwa w obu kadencjach), budzą wątpliwości co do niezależności sądu, w którego składzie zasiada. Jego zauważalne powiązania z organami wykonawczymi oraz akceptacja działań niezgodnych z prawem, wprowadzonych w ramach tzw. reform sądowych po 2015 roku, prowadzą do istotnego zgrzytu. Sąd, który z definicji powinien być niezależny i obiektywny, nie może opierać swojej pozycji na bliskich, nieweryfikowanych związkach z władzą wykonawczą lub ustawodawczą. Jeżeli

obserwatorzy wymiaru sprawiedliwości dostrzegają, że rozwój kariery sędziowskiej jest uwarunkowany zgodnością działań sędziego z oczekiwaniami władzy, trudno jest utrzymać przekonanie, że podczas sprawowania funkcji orzeczniczych te zależności nie mają wpływu na jego decyzje. Jego wręcz spektakularna kariera po 2015 r., obejmująca awans o dwa szczeble w hierarchii struktur sądownictwa oraz nieukończony ostatecznie awans do Izby Dyscyplinarnej przy Sądzie Najwyższym, w kontekście zasiadania w Krajowej Radzie Sądownictwa w jej przemodelowanym politycznie składzie, jednoznacznie wskazuje na korzyści, jakie odniósł z pełnego, bezkrytycznego poparcia i autoryzowania decyzji politycznych związanych z tzw. reformami wymiaru sprawiedliwości.

Należy również wspomnieć, że inny członek składu Sądu Apelacyjnego, sędzia X.1 Y.1, była wielokrotnie uznawana przez Sąd Najwyższy za osobę, której obecność w składzie sądu stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. sprawy o sygnaturach: II KK 74/22, II KK 76/23, II KK 296/23, II KK 506/23, II KK 37/23, II KK 297/23, II KO 26/24, II KO 20/24, II KK 168/23, II KK 527/23, II KK 368/22), podobnie jak sędzia X.3 Y.3 (zob. sprawy o sygnaturach II KK 296/23, II KK 289/23, II KK 434/23, II KK 447/23, II KK 523/23). Sędzia X.1 Y.1 od 2017 r. pełniła liczne funkcje związane bezpośrednio z decyzjami Ministra Sprawiedliwości i podejmowała działania, które można uznać za sprzeczne z orzecnictwem trybunałów europejskich w zakresie prawa do sądu niezależnego i niezawisłego. W 2018 r. przystąpiła do konkursu na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Konkurs, ogłoszony w Monitorze Polskim, dotyczył 20 wolnych stanowisk, a z 30 kandydatów KRS zarekomendowała 14 osób, w tym sędzię Y.1, mimo że niektóre osoby z wyższymi ocenami nie uzyskały rekomendacji. Ostatecznie została powołana na stanowisko postanowieniem Prezydenta RP z dnia [...] 2020 r., po uzyskaniu pozytywnej opinii Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie, choć Zgromadzenie Przedstawicieli Sędziów Apelacji Warszawskiej odroczyło opiniowanie kandydatów. Przed nominacją, decyzją Ministra Sprawiedliwości z 2018 r., była delegowana do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, najpierw na sześć miesięcy, a następnie na czas nieokreślony. W tym samym roku powierzono jej obowiązki sędziego Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie na sześć lat, a w 2020 r.

została Prezesem tego sądu. Powołanie na tę funkcję nastąpiło przez Prezesa SN kierującego Izbą Dyscyplinarną, której brak niezależności został jednoznacznie stwierdzony w orzeczeniach TSUE, ETPCz oraz w uchwałach SN. Uchwała trzech połączonych Izb SN z 2020 r. oraz wyrok TSUE z 2019 r. wskazywały, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia standardów niezależnego sądu. Od 2017 r. sędzia X.1 Y.1 była również wielokrotnie powoływana przez Ministra Sprawiedliwości do składów Komisji Egzaminacyjnych. Wskazuje to na ścisłe powiązania z władzą wykonawczą oraz na możliwość wpływu na jej działania w związku z pełnionymi funkcjami. Jej kariery zawodowej towarzyszyły kontrowersje dotyczące zgodności z zasadami niezależności i niezawisłości sądownictwa, wyznaczonymi przez trybunały europejskie. Sędzia X.3 Y.3 została powołana na urząd sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie postanowieniem Prezydenta RP z dnia [...] 2019 r., na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) ukształtowanej na mocy przepisów ustawy z 2017 r. W procedurze konkursowej jej kandydatura budziła kontrowersje, ponieważ uzyskała zdecydowanie negatywną opinię Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Apelacji Lubelskiej (46 głosów „przeciw” i tylko 9 „za”). Jednocześnie kilku innych kandydatów, którzy zdobyli znacznie większe poparcie w zgromadzeniu sędziów (ponad 41 głosów „za”), nie zostało rekomendowanych przez KRS. Okoliczności te wskazują na brak transparentności procedury oraz na możliwość pozamerytorycznych motywów w decyzjach KRS, zwłaszcza że wszyscy kandydaci mieli zbliżone opinie wizytatorów i podobne kwalifikacje zawodowe. W 2022 r. sędzia Y.3 podpisała list poparcia dla sędziego Ł. P., starającego się o miejsce w KRS drugiej kadencji. Były wiceminister sprawiedliwości był wówczas publicznie kojarzony z tzw. aferą „hejterską”, polegającą na deprecjonowaniu sędziów krytycznych wobec reform sądownictwa. Ten gest wskazuje na aktywne poparcie przez sędzię działań godzących w sędziowską niezawisłość i niezależność. Po trzech latach orzekania w sądzie okręgowym sędzia Y.3 wyraziła chęć delegacji do Sądu Apelacyjnego w Warszawie i uzyskała ją decyzją Ministra Sprawiedliwości z [...] 2022 r. Delegacja ta nastąpiła w szczególnym kontekście wcześniejszego przeniesienia trzech doświadczonych sędziów z Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie do Wydziału III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Sędziowie ci zostali przeniesieni z powodu stosowania w orzecznictwie Konstytucji RP oraz wiążących Polskę

regulacji międzynarodowych, co dodatkowo wzbudza wątpliwości co do motywów delegacji sędzi Y.3. Kariera zawodowa sędzi Y.3 znacząco przyspieszyła od 2017 r., co zbiegło się z wdrażaniem przez Ministerstwo Sprawiedliwości reform sądownictwa. Przyjmowanie przez nią stanowisk w okresie, gdy prowadzono intensywne działania dyscyplinarne wobec sędziów krytycznych wobec tych reform, budzi poważne wątpliwości co do jej niezależności. Sąd Najwyższy ocenił, że wszystkie te okoliczności, analizowane łącznie, wskazują na istotne związki sędzi Y.3 z organami władzy wykonawczej i mogą wpływać na ocenę jej niezawisłości oraz bezstronności, szczególnie w okresie delegacji do sądu wyższego rzędu.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela powyższe ustalenia oraz te czynione w pozostałych przywołanych sprawach, uznając jednocześnie, że nie zaszły żadne nowe okoliczności, które mogłyby ten ogląd postawy obu sędziów zmienić.

W związku z powyższym, konieczne było uznanie, że wystąpiła bezwzględna przesłanka odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

[J.J.]

[r.g.]

Jarosław Matras

Marek Pietruszyński

Włodzimierz Wróbel